

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ПОНЯТЬ «ПСИХОЛОГІЧНА ВІЙНА», «ПСИХОЛОГІЧНА ОПЕРАЦІЯ» ТА «ПСИХОЛОГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ»

Психологічні засоби впливу на масову свідомість зазнали значних трансформацій у контексті розвитку інформаційних технологій та глобалізації комунікаційних процесів. Сьогодні ці засоби виступають ключовими елементами гібридних воєн, політичних кампаній та соціальних маніпуляцій, адаптуючи традиційні методи до цифрового середовища.

Способи психологічного впливу й обману супроводжують людські конфлікти з найдавніших часів, зокрема ще під час ворожнечі між первісними племенами. Першу значущу письмову працю про це залишив китайський воєначальник і мислитель Сунь-Цзи (близько 400 року до н.е.), який у «Мистецтві війни» наголошував: «...коли ми дійсно готові йти в атаку, ми маємо поводитися так, начебто ми не готові до неї... коли ми близько, слід створити враження, що ми далеко... використовуй приманку, щоб обдурити супротивника...» [1]. Фактично ще 2500 років тому Сунь-Цзи сформулював ідею, яка залишається актуальною і сьогодні, що стратегічною метою успішних воєнних дій є вплив на свідомість людей, а не завоювання територій.

Методи психологічної війни здобули широке розповсюдження під час Другої світової війни в наслідок діяльності Йозефа Геббельса, який очолював нацистську пропаганду. Він прагнув посилити моральний дух населення шляхом відбору вигідних фактів і поширення обмеженого обсягу вигаданої інформації, що постійно повторювалася. Для досягнення правдоподібності використовувалася масштабна фальсифікація повідомлень, а уважне врахування культурних та психологічних особливостей аудиторії дозволяло уникнути зайвої інформаційної перевантаженості нудними або непотрібними деталями [2, С. 15].

Психологічні інструменти, операції та психологічна війна об'єднують різноманітну діяльність, спрямовану на ослаблення супротивника без або майже без застосування фізичної сили та зброї. Проте необхідно зазначити диференціацію між поняттями «психологічний інструмент впливу», «психологічна операція», «психологічна війна», оскільки вони є спорідненими поняттями, але мають суттєві відмінності за масштабом, цілями та методами застосування.

Психологічний інструмент впливу є найнижчим рівнем у системі диференціації понять «психологічна війна», «психологічна операція» та «психологічний інструмент впливу». Він являє собою окремий науково обґрунтований метод цілеспрямованої дії на свідомість, емоційний стан або поведінку людини чи групи людей. До таких інструментів належать прийоми інформаційного фреймінгу, праймінгу, індукції емоцій, маніпуляції патернами мислення тощо. Їхня спільна характеристика полягає в універсальності та можливості застосування як у військово-політичних, так і в цивільних сферах, наприклад у рекламі, маркетингу або різноманітних комунікаціях.

Психологічна операція – це спланований комплекс заходів із поширення спеціально підготовленої інформації, спрямований на вплив у поведінковій, емоційній та когнітивній сферах цільової аудиторії для досягнення політичних, військових або соціальних цілей. Операції зазвичай мають чітко визначені етапи планування, цільову аудиторію та конкретні завдання, такі як переконання противника, підтримка опозиції чи вплив на нейтральні групи населення.

Психологічна війна – це комплекс заходів, спрямованих переважно проти ворога, є стратегічним рівнем діяльності, який може включати численні психологічні операції як складові частини. Використовується для досягнення національних або політичних цілей через пропаганду, психологічний тиск та маніпуляцію суспільною свідомістю.

Психологічні інструменти впливу формуються в межах загальнопсихологічних знань, перевіряються експериментально й базуються на об'єктивних закономірностях функціонування психіки. Саме їхня наукова валідність забезпечує ефективність

психологічних операцій, що є тактичними елементами психологічної війни. Психологічна наука виступає основою для розробки інструментарію, який використовується у психологічних операціях. Психологічні операції є складовою частиною психологічної війни. Основна різниця між психологічною операцією та психологічною війною полягає в їх масштабі та стратегічному фокусі. Якщо психологічна війна – це загальна стратегія, спрямована на досягнення глобальних цілей через вплив на свідомість, то психологічні операції – це конкретні заходи або дії, які реалізують цю стратегію. Наприклад, під час гібридної війни РФ проти України психологічна війна включає довготривалу пропаганду через державні ЗМІ, тоді як окремі ПСО можуть бути спрямовані на поширення фейкових новин про конкретні події для дестабілізації суспільства [3].

Отже, диференціація понять «психологічний інструмент впливу», «психологічна операція» та «психологічна війна» має принципове значення для розуміння ієрархії цілей, масштабів і методів впливу на масову свідомість в умовах гібридних конфліктів, оскільки інструменти визначають характер і спосіб дії на цільову аудиторію, операції – тактичні завдання, а війна – стратегічну мету сучасних військово-політичних протистоянь.

Література

1. Sun, Tzu. (1910). *The art of war* (L. Giles, Trans.). Project Gutenberg.
2. Комар, З. (2017). *Психологічна стійкість воїна: Підручник для військових психологів* [Psychological resilience of the warrior: A textbook for military psychologists]. Київ: Видання за підтримки Посольства Великої Британії в Україні.
3. Посмітна, В. В. (2023). Особливості сучасної антиукраїнської маніпулятивної пропаганди в текстах і заголовках російських інформаційних повідомлень. *Службово-бойова діяльність сил сектору безпеки держави: сучасний стан, проблеми та перспективи: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної*. 46. 80-81.



**Ministry of Education
and Science of Ukraine**



**National University of Life
and Environmental Sciences of
Ukraine**



**Faculty of Humanities
and Pedagogy**



**Uniwersytet
Pomorski
w Słupsku**



**Дипломатична
академія
України**



**University of
Reading**

**NATIONAL UNIVERSITY OF LIFE
AND ENVIRONMENTAL SCIENCES OF UKRAINE
Faculty of Humanities and Pedagogy
Department of Philosophy and International Communication**

**INTERNATIONAL AND INTERCULTURAL COMMUNICATION
IN SHAPING UKRAINE'S IMAGE:
DEVELOPMENT STRATEGIES**

**MATERIALS
OF THE INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE**

May 01, 2025

Kyiv

Міжнародна і міжкультурна комунікація у формуванні іміджу України: стратегії розвитку: зб. матеріалів Міжнародної наук.-практ. конф. Київ, 01 травня, 2025 р. Київ: Міленіум, 2025. 178с.

Збірник укладено за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародна і міжкультурна комунікація у формуванні іміджу України: стратегії розвитку», що її провела кафедра філософії та міжнародної комунікації гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України. Наповнення рубрик синхронізовано з основними напрямками роботи конференції.

Видання розраховано на науковців, викладачів, аспірантів, студентів.

The collection is compiled on materials of the International scientific and practice conference «International and intercultural communication in shaping Ukraine's image: development strategies» a held by the Department of Philosophy and International Communication of the Faculty of Humanities and Pedagogy of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. All the materials are synchronized with the guidelines of the conference.

Forscientists, lecturers, postgraduates, students.

Редакційна колегія:

Шинкарук В.Д., д-р філ. наук, проф. (голова); Балалаєва О. Ю., канд. пед. наук, доц., Вакулик І.І., канд. філ. наук, доц.; Культенко В.П., канд. філос. наук, доц., Лаута О.Д., канд. філос. наук, доц., Савицька І.М., канд. філос. наук, доц., Христюк С.Б., канд. іст. наук, доц.

Схвалено до друку на засіданні вченої ради
гуманітарно-педагогічного факультету, протокол № 9 від 17.04.2025

Тези подано в авторській редакції.

Автори тез відповідають за достовірність викладеного матеріалу,
за правильне цитування джерел, покликання на них і засвідчують відсутність плагіату.

Передруковувати опубліковані в збірнику матеріали
дозволяється тільки за згодою авторів.

© НУБіП України, 2025
© Автори, 2025